

інтерактивних форм та методів навчання створює умови для підготовки компетентного фахівця та розвитку творчих здібностей психологів. Використання інтерактивної технології в процесі підготовки психологів є засобом реалізації важливих професійно значущих якостей, таких як здатність до активної співпраці, взаємодії, рефлексії, креативності. Завдяки впровадженню інтерактивного навчання майбутній фахівець бере участь у процесі навчання на засадах власної освітньої траєкторії, відчуває особисту успішність, а отже, хід і результат його професійної підготовки набуває особистісно-орієнтованого значення.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в розробці та впровадженні психолого-педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх психологів.

Список використаних джерел

1. Вознесенська О. Арт-терапія в роботі практичного психолога: використання арт-технологій в освіті / Олена Вознесенська, Людмила Мова // Шкільний світ. – К., 2007. – 120 с.
2. Інтерактивні методи навчання: Навч. посібник. / За ред. П.Шевчука і П.Фенриха. – Щецін: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.
3. Кокоренко В. Л. Арт-технологии в подготовке специалистов помогающих профессий / Виктория Леонидовна Кокоренко. – СПб. : Речь, 2005. – 101 с.
4. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологи: Учебное пособие. 3-е изд., испр. и доп. – М., 2000. – 128 с
5. Миллс Дж. Терапевтические метафоры для детей и для «внутреннего ребенка»/ Дж. Миллс, Р. Кроули; пер. с англ. Т. К. Кругловой. – М. : Класс, 2005. – 144 с.
6. Сериков В. В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем. – М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.–272с.
7. Юнг К.-Г. Душа и миф. Шесть архетипов / Карл Густав Юнг. – Мн. : Харвест, 2004. – 400 с.

References transliterated

1. Voznesens'ka O. Art-terapija v roboti praktichnogo psihologa: vikoristannja art-tehnologij v osviti / Olena Voznesens'ka, Ljudmila Mova // Shkil'nij svit. – K., 2007. – 120 s.
2. Interaktivni metodi navchannja: Navch. posibnik. / Za red. P.Shevchuka i P.Fenriha. – Shhecin: Vid-vo WSAP, 2005. – 170 s.
3. Kokorenko V. L. Art-tehnologii v podgotovke specialistov pomagajushih professij / Viktorija Leonidovna Kokorenko. – SPb. : Rech', 2005. – 101 s.
4. Ljaudis V.Ja. Metodika prepodavanija psihologi: Uchebnoeposobie. 3-e izd., ispr. i dop. – M.,2000. – 128 s
5. Mills Dzh. Terapevticheskie metafory dlja detej i dlja "vnutrennego rebenka" / Dzh. Mills, R. Krouli; per. s angl. T. K. Kruglovoj. – M. : Klass, 2005. – 144 s.
6. Serikov V.V. Obrazovanie i lichnost'. Teorija i praktika proektirovanija pedagogicheskijh sistem. – M.:Izdatel'skaja korporacija «Logos», 1999.–272s.
7. Jung K.-G. Dusha i mif. Shest' arhetipov / Karl Gustav Jung. – Mn. : Harvest, 2004. – 400 s.

УДК: 811.521:003.32:159.9.07 (045)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ ІЕРОГЛІФІЧНОЇ ПИСЕМНОСТІ СТУДЕНТАМИ

Ю.С. Наумова

аспірант кафедри психології

НПУ імені М.Драгоманова

ulanau@gmail.com

Наумова Ю.С. Психологічні особливості засвоєння ієрогліфічної писемності студентами. Стаття представлена оглядом наукового доробку щодо особливостей засвоєння ієрогліфічної писемності суб'єктами навчання. Описані основні підходи, що пропонувались та пропонуються дослідниками як ефективні, а саме: академічний (традиційний), цілісний, структурний, етимологічний, комунікативно-діяльнісний. Указані їх переваги та недоліки. Перелічено умови ефективного засвоєння ієрогліфічної писемності, якими є: поетапність введення ієрогліфічного матеріалу; впровадження спеціалізованих систем подачі ієрогліфічного матеріалу; оволодіння студентами структурним аналізом ієрогліфічних знаків; застосування мнемотехнічних, асоціативних прийомів запам'ятовування; опора на етимологічний зміст ієрогліфу; використання наочності; врахування психологічних аспектів засвоєння ієрогліфічної мови. Пропонується впровадження у навчальний процес підготовки майбутніх перекладачів та викладачів східних мов власної стратегії ефективного засвоєння ієрогліфічної писемності з опорою на візуально-семантичний образ.

Ключові слова: ієрогліф, ієрогліфічна писемність, засвоєння іноземних мов, академічний підхід, цілісний підхід, структурний підхід, етимологічний підхід, комунікативно-діяльнісний підхід.

Naumova, Y.S. Psychological peculiarities of students' acquisition of hieroglyphic writing. The review article summarizes the current situation of understanding the problem of the specifics students' acquisition of hieroglyphic writing. It has been shown, that the difficulty of mastering oriental languages is determined by the specific character of the hieroglyphic writing; a large number of characters – basic graphic elements that must be learned by pupil/ student; unusual form of written characters and, accordingly, difficulties of their perception (recognition, reading) and writing; differences between shape and sound; the need to develop by students the skill of establishing a direct association "written character-meaning", in contradistinction to the usual link "written character – sound-meaning" in native language; availability of full and abbreviated forms of writing. The following approaches, which are considered to be effective, have been outlined: academic approach, holistic approach, structural approach, etymological approach, communicative-activity approach. In these approaches considerable attention are paid to the peculiarities of perception of hieroglyphic images, recognizing their meanings, remembering, motivated and adequate usage in reading and writing. The advantages and disadvantages of each of these approaches have been pointed out. The following conditions for effective teaching hieroglyphic writing were determined by researchers: adherence to principle of step-by-step introduction of hieroglyphic material; the introduction of specialized systems for the submission of hieroglyphic material (e.g. «cluster» method); students' acquisition of structural analysis of hieroglyph; applying memorization techniques (associative memorizing etc.); students' mastering etymological analysis of hieroglyphic material; adherence to principle of arbitrariness and awareness in acquisition process; use of visual aids; considering the psychological aspects of mastering the hieroglyphic language; avoiding collective, unified forms of teaching and reliance on individual strategies for mastering the language material by students. It has been proposed to introduce into the educational process of training of future specialists – teachers and translators – (in particular-Japanese) the own strategy of effective hieroglyphic writing acquisition based on a visual-semantic image.

Keywords: hieroglyphics, hieroglyphic writing, mastering of foreign languages, academic approach, holistic approach, structural approach, etymological approach, communicative-activity approach.

Постановка проблеми. Тривалий час у сучасній освітній парадигмі вищої школи впроваджується ідея фахової підготовки конкурентноздатних спеціалістів, які володіють можливостями реалізовувати особистісний та професійний потенціал в умовах швидкозростаючого інформаційного та технічного простору. Емпірично досліджуються ефективні умови реалізації цього завдання, йде пошук загальних та унікальних (для кожної конкретної спеціалізації) методів формування професійної компетентності майбутніх фахівців з урахуванням не тільки професійно значущих, але й індивідуальних якостей особистості студентів, впроваджуються нові форми взаємодії суб'єктів навчального процесу (викладачів та студентів) з метою оптимізації успішності засвоєння знань, формування професійних компетенцій.

Наші дослідницькі інтереси зумовлені виявленням у власній професійній практиці та практиці колег недостатнім рівнем ефективності освоєння ієрогліфічної писемності у процесі підготовки майбутніх перекладачів та викладачів японської мови і прагненням віднайти та запровадити у навчальний процес методи оптимізації її засвоєння.

Мета статті: огляд наукових підходів щодо засвоєння студентами ієрогліфічної писемності у процесі їх професійної мовної підготовки та обґрунтування обраного нами шляху вирішення цього питання.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Вивченню методики, специфіки, психологічних особливостей опанування іноземною мовою присвячена численна кількість досліджень. Ці питання розробляються сучасною прикладною лінгвістикою, психолінгвістикою, педагогікою, педагогічною психологією тощо.

Зупинимось на огляді особливостей засвоєння студентами ієрогліфічної писемності, представлених науковими доробками. За своєю суттю цей процес мало чим відрізняється від процесу опанування фонематичним письмом. У методичному плані він відповідає тим основним вимогам, які існують і у вивченні західноєвропейських мов: у студента повинні бути сформовані графічні та моторні навички письма, знання лексики, навички зорового сприйняття інформації (читання) тощо (Д. Задорожних, І. Кочергін та ін.).

У той же час, ієрогліфіка має свою специфіку, що суттєво ускладнює процес її засвоєння, особливо для носіїв абеткових мов, які вивчають східні мови як іноземні. Дослідженню специфіки ієрогліфічної писемності присвячена ціла низка наукових робіт (В. Алпатов, Н. Арутюнова, І. Головін, О. Зав'ялова, Т. Задоев, В. Істрін, В. Колоколов, Н. Коротков, А. Кондрашевський, І. Кочергін, Є. Маєвський, Н. Мартиненко, І. Ошанін, О. Проваторова, А. Семенов, В. Солнцев, М. Софронов, А. Шер та ін.). В Україні цій темі присвячені роботи О. Асадчих, В. Пірогова, В. Резаненка, Е. Циганкової та ін.

І. Кочергін [3], а також й інші сучасні дослідники (Ю. Молоткова [6], О. Проваторова [9],

А. Стрижак [11]) відмічають, що складність оволодіння східними мовами зумовлена специфікою ієрогліфічного письма, а саме: кількість знаків – базових графічних елементів, які потрібно засвоїти учню/студентові, набагато більше числа букв у будь-якому алфавіті; незвична форма письмових знаків; труднощі, пов'язані з їх написанням (нарисом); практично необмежена варіативність основних графічних елементів у складі ієрогліфа; численність самих ієрогліфів, що складають лексичний мінімум (приблизно 3 тисяч ієрогліфів для середньої освіти і 5-7 тисяч ієрогліфів для вищої освіти); існуючі розбіжності між формою і звучанням; потреба долати труднощі розірваного звичного зв'язку «знак – звучання – значення» і прагнути до встановлення прямої асоціації «знак – значення»; незначна кількість опорних закономірностей; наявність повних та скорочених написань; незавершена стандартизація письма тощо. Також науковці вказують і на суб'єктивні причини ускладнень засвоєння: необхідність включення максимального числа психічних механізмів, інтенсивне використання різних видів пам'яті, наявність високої мотивації, застосування адекватних специфіці мови когнітивних стратегій навчання тощо. Усе вищезазначене дозволило І. Корчергіну зробити висновок (і ми з ним погоджуємося), що колективне навчання ієрогліфічній писемності, засноване на універсальних прийомах, не приносить ефективних результатів, оскільки індивідуальні можливості засвоєння у кожного різні [3].

Як показав аналіз підходів до викладання іноземних мов із ієрогліфічною писемністю, тривалий час і у західній, і у вітчизняній практиці застосовувались методи, які були версіями тих, що використовувались для навчання китайських та японських учнів та студентів (М. Ногуті, У. Стрижак). Однак, подібне механічне перенесення способів викладання ієрогліфіки для людей з фонематичними системами письма, показало їх низьку ефективність (С. Мацубара, Д.Кесс і Ю. Міямото, Дж. Нейсіг та ін.).

Існуючі на сьогоднішній день підходи у практиці навчання ієрогліфіці У.Стрижак умовно поділяє на три групи: академічний підхід, цілісний та структурний. Кожен з них представлений тією чи іншою авторською методикою, має свої позитивні ресурси, а також обмеження.

Так, академічний (або традиційний) підхід робить опору на теоретичний аспект. У радянській навчальній практиці такий підхід переважав приблизно до 60-х рр. ХХ ст. і залишався провідним навіть із поширенням різних комунікативних методик [11]. Ефективність його забезпечувалась послідовним багаторазовим повторенням ієрогліфічного матеріалу з метою вироблення навичок, проте, потребувала великих затрат часу та наполегливості з боку учнів/студентів.

Так званий «цілісний» підхід до опанування ієрогліфічними знаками з'явився на початку 80-х років ХХ ст. у зв'язку з розвитком мнемотехніки – сукупності прийомів і способів, що збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій. Основою даного підходу стало цілісне сприйняття і запам'ятовування ієрогліфу як неподільного знаку без аналізу складової його структури. Прихильники даного підходу (С. Гарибян, Н. Єрофеева, М. Роулі) підкреслюють перевагу одночасного використання декількох каналів сприйняття при введенні нового ієрогліфічного матеріалу.

Прикладом реалізації цілісного підходу є методика американського дослідника М. Роулі, яка заснована на «Піктографічному методі» запам'ятовування ієрогліфів [16]. При презентації ієрогліфічних знаків автор використовує різноманітні мнемонічні асоціації, групує ієрогліфи за тематичним принципом. Кожен знак ілюструється візуальним образом і текстовим супроводом, що сприяє сприйняттю і запам'ятовуванню ієрогліфа. Н. Єрофеева в рамках цього підходу пропонує використовувати метод активізації ейдетичної (образної) пам'яті, А. Талишханов також використовує даний метод при формуванні асоціативних образів ієрогліфів [12]. Частково цей підхід, а саме його ідею засвоєння ієрогліфічної писемності через використання образно-мнемонічних прийомів, застосовують П. Катишев та Е. Мартем'янов з метою оптимізації навчання [2]. Ними пропонується запам'ятовувати ієрогліфічний матеріал за допомогою заміни абстрактних понять, занадто складних для зберігання у пам'яті, на образи, підкріплені органами почуттів, а головне – за допомогою створення зв'язків між цими образами. Зокрема, П. Катишев та Е. Мартем'янов зробили висновок, що ієрогліф, як занадто складне і абсолютно чуже російськомовній (як і україномовній – *примітка наша*) свідомості явище, не може сприйматися мозком як повноцінна мовна одиниця, а сприймається лише як схематичне зображення. Саме тому «класична» механічна техніка запам'ятовування для вивчення ієрогліфів вважається ними малоефективною, а у якості альтернативи пропонується мнемоніка, яка дозволяє замінювати абстрактні поняття, занадто складні для сприйняття та запам'ятовування, на

образи, підкріплені органами почуттів. Ефективність мнемонічних прийомів при вивченні китайських ієрогліфів залежить від практики і на початковому етапі їх використання може виявитись дуже трудомістким процесом. Проте надалі, запевняють автори, використання образно-мнемонічних прийомів робить процес запам'ятовування та зберігання ієрогліфів більш надійним. Недоліком даного методу вважається перш за все те, що авторами методик пропонуються власні трактування ієрогліфів як цілісних образів і «готові» асоціації ієрогліфічних знаків (наприклад, книга А. Талишханова [12]), що позбавляє суб'єктів навчання можливості напрацювати навик складання власних асоціативних ланцюжків. У результаті в учнів формуються навички цілісного сприйняття ієрогліфу без аналізу його складових частин, що не дозволяє використовувати вже знайомі елементи на наступному етапі ознайомлення з ієрогліфічним матеріалом через відсутню можливість перенесення знань (Н. Лагер [4]).

Таких недоліків позбавлений структурний підхід, впровадження якого, на думку його прихильників (В. Луся та С. Старостіна [5], В. Резаненко [10] та ін.), сприяє виробленню учнями та студентами умінь виділяти об'єкти з контексту, аналізувати, зіставляти їх, використовуючи наділі ці навички при роботі з новим ієрогліфічним матеріалом.

Більш глибокого наукового обґрунтування даний підхід набув у методиці опанування японською ієрогліфічною писемністю, запропонованої В. Резаненком і впровадженою у Київському університеті ім. Т. Шевченка, де головною метою ставиться системне формування навичок свідомого сприйняття та засвоєння ієрогліфічних знаків. При викладанні ієрогліфічної писемності науковець наголошує на потребі формування у студентів умінь виділяти диференціальні ознаки та властивості формальної структури ієрогліфічних знаків, тобто ідентифікувати (розпізнавати) їх графічну форму, при опорі на повну орієнтувальну основу цих дій. Проведене наукове дослідження ефективності даної методики показало, що її впровадження забезпечує: 1) системне формування у студентів навичок свідомого сприйняття та засвоєння ієрогліфів, що представляють лексику китайської та/або японської мов; 2) на цій основі – поглиблене осмислення семантичних парадигм лексичних одиниць, представлених окремими ієрогліфами та їх поєднанням; 3) ефективне навчання читанню ієрогліфічних текстів при найменших витратах часу у порівнянні із традиційними методами; 4) ознайомлення студентів (через тлумачення ієрогліфів) з елементами побуту, звичаїв, культури давніх китайців [10]. Головним фактором засвоєння ієрогліфічної писемності В. Резаненко називає автоматизовані навички сприйняття та розкриття змісту ієрогліфів та інших графічних елементів цієї писемності.

Окрім перелічених підходів у освоєнні ієрогліфічної писемності, можна назвати й ряд інших, у яких спостерігається поєднання вищеназваних, або описана специфіка вивчення ієрогліфу, що не вписується у запропоновану У. Стрижак класифікацію. Одним з таких ми вважаємо етимологічний підхід, який вперше був теоретично обґрунтований радянським вченим Н. Паюсовим [7] у 50-х роках ХХ ст. У його роботах проведено порівняльний аналіз наочно-інтуїтивного (підсвідомого) та академічного аналітичного (свідомого) підходів у вивченні та засвоєнні ієрогліфічного письма; описані методи пояснення і закріплення ієрогліфів; детально розглянуті правила написання японських письмових знаків тощо. Етимологічний підхід передбачає оволодіння формою написання ієрогліфу і його семантичним значенням за допомогою вивчення походження ієрогліфічного знаку. Цей метод представлений також в роботах Янь Кая [14], де ієрогліфічні знаки розглядаються через малюнки, що схематично зображують предмет або явище, і показується зв'язок переходу зображуваного образу у знак. Вважається, що даний метод сприяє здобуванню студентами знань про історію та давню культуру Китаю і ефективний при вивченні знаків зображувальної та ідеографічної категорій. У той же час, даний підхід має ряд обмежень, а саме: деякі ієрогліфи втратили своє первісне значення, ряд ключів-детермінативів перестали бути смисловими показниками, неодноразово проводилися реформи зі спрощення і уніфікації письмових знаків (як у Китаї, так і в Японії), з'явилася велика кількість нових ієрогліфів, значення яких важко пояснити за допомогою складових ієрогліфів тощо (Н. Лагер [4], О. Проваторова [9]).

У даний час у навчальному процесі отримав практичну реалізацію комунікативно-діяльнісний підхід до навчання ієрогліфіці, який передбачає практичну спрямованість процесу навчання, де об'єктом навчання виступає мовна діяльність. Наприклад, комунікативні можливості китайської ієрогліфіки представлено роботами М. Гуріна [1]. Ще далі у цьому напрямку пішов американський

лінгвіст Дж. Аллен, який вважає, що формування навичок ієрогліфічного письма є нераціональним використанням навчального часу, а тому пропонує у процесі опанування мовою обмежитись уміннями розпізнавати ієрогліфи у тексті і мовними навичками, а навички письма перенести в область клавіатурного письма за допомогою комп'ютера й інших електронних пристроїв [16]. Однак, даний підхід, який себе досить добре зарекомендував у вивченні західноєвропейських мов як іноземних, у навчанні ієрогліфічному письму має свої суттєві обмеження, оскільки у навчанні ієрогліфіці розвиток графічних, орфографічних і каліграфічних навичок є важливою культурологічною складовою писемності, яку ігнорувати було б помилковим.

І. Кочергін ефективність методології вивчення китайської ієрогліфіки вбачає у поєднанні вищеперерахованих підходів, де враховані недоліки та переваги кожного. Так, ним сформульовано ряд положень, зумовлених специфікою вивчення китайської мови як іноземної: 1) поетапність організації навчальної діяльності у засвоєнні ієрогліфічних знаків; 2) усвідомленість навчання; 3) структурованість подачі лексичного (ієрогліфічного) матеріалу; 4) постійне стимулювання (мотивування) учнів/студентів до самостійного читання, розширення досвіду володіння мовою [3].

Автор рекомендує приділяти особливу увагу так званим «ключам» – графемам, що входять до складу ієрогліфів у якості основного носія смислу, і є свого роду класифікаторами ідеограм (структурний аналіз ієрогліфу). У той же час, у процесі формування лексичних навичок І. Кочергін пропонує чергувати подачу готових класифікацій лексичних одиниць з можливістю побудови кожним студентом своїх ланцюгів («гнізд») асоціативно пов'язаних ієрогліфів з опорою на індивідуальний досвід. Вивчення ключів пропонується ним здійснювати із залученням усього можливого ілюстративного матеріалу, що дозволяє суб'єкту вивчення уявити історію виникнення ключа і його еволюцію (цілісний, етимологічний підходи). Крім того, науковець звертає увагу на потребу постійного розширення студентами індивідуального досвіду сприйняття ієрогліфічного матеріалу, шляхом стимулювання їх до самостійного читання текстів, в яких забезпечувалася би необхідна повторюваність знаків, що підлягають засвоєнню, в оточенні вже відомих знаків і у комунікативному контексті, що полегшувало б їх смислове сприйняття (традиційний підхід).

А. Халімова [13] у засвоєнні ієрогліфічної писемності звертає увагу на легке забування вже вивченого ієрогліфічного матеріалу, а тому вважає необхідним у методиці її опанування робити акцент на способах організації і пред'явлення навчальної інформації особливо на початкових етапах. Повне засвоєння ієрогліфічної одиниці, на її думку, повинно включати: значення ієрогліфа в цілому; значення ключів; засвоєння вимови і тону; розрізнення кількості рис і порядок їх написання у ієрогліфічному знаку; розташування складових елементів ієрогліфу відносно один одного; визначення фонетичного і детермінативного компонентів; розуміння відтінків значень, які виявляються у складних словах тощо. Автором пропонується вирішення проблеми запам'ятовування усіх цих складових через порядок закріплення у пам'яті, з опорою на образ перекладу (значення графем).

Серед сучасних наукових розробок методики засвоєння ієрогліфічної писемності студентів мовного вищого навчального закладу варто відмітити дослідження Ю. Молоткової (на прикладі китайської мови, 2014) та У. Стрижак (на прикладі японської мови, 2005).

Так, Ю. Молотковою [6] пропонується використовувати у навчанні когнітивний підхід, який за визначенням автора, ґрунтується на використанні ієрогліфічних гнізд в якості основи навчання, когнітивній візуалізації пред'являемого матеріалу, на методичній типології ієрогліфів та передбачає застосування комплексу вправ для формування і вдосконалення графічних, каліграфічних і орфографічних навичок. На наш погляд, цей метод частково відтворює ідеї цілісного та структурного підходів, описаних вище.

У. Стрижак [11] у своїх роботах доводить, що успішність опанування студентами мовного навчального закладу японською ієрогліфікою забезпечується за умов поетапного формування ієрогліфічних умінь і навичок; врахування типу пам'яті студентів (моторної, образної, словесно-логічної), їх віку і рівню навченості; введення у навчальний процес комплексу вправ, завдяки яким відбувається засвоєння трьох аспектів ієрогліфічного знака: накреслення, розуміння сенсу, прочитання.

Отже, проведений аналіз підходів та методів до освоєння ієрогліфічної писемності показав, що цей науковий доробок значно поступається у порівнянні із методологією вивчення фонематичних

іноземних мов. Кожен із існуючих підходів в області теорії і практики вивчення ієрогліфіки охоплює навчання окремим складовими ієрогліфічного знака, часто не забезпечуючи системності у опануванні ієрогліфічною писемністю. Вирішення цих недоліків відбувається на практиці комбінаторним поєднанням ефективних методів з урахуванням психолінгвістичних аспектів засвоєння мови, віку тих, хто вивчає мову, їх індивідуальних психологічних властивостей тощо.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Процес опанування іноземних мов є досить трудомістким, а його ефективність прописана цілою низкою прийомів та методів, які мають свої переваги та недоліки. Ієрогліфічні мови, серед яких у нашій країні та на пострадянському просторі вивчаються переважно китайська та японська, представляють значні складності у їх засвоєнні для носіїв фонематичного мовлення через незвичну знакову структуру ієрогліфічного письма та взаємозв'язки його графічних та фонематичних компонентів. Аналіз ієрогліфічних знаків щодо їх інтерпретаційних можливостей показав, що вони докорінно відрізняються від звичного для європейського мислення способу мовної кодифікації дійсності.

Науковцями, зокрема, рекомендується у процесі засвоєння ієрогліфічної писемності дотримуватись принципу поетапності; впроваджувати спеціалізовані системи подачі ієрогліфічного матеріалу; вести структурний аналіз ієрогліфічних знаків; застосовувати мнемотехнічні, асоціативні прийоми запам'ятовування; проводити етимологічний аналіз ієрогліфічного матеріалу; дотримуватись принципу довільності та усвідомленості процесу засвоєння; використовувати наочність. Значущою умовою в опануванні ієрогліфіки вітчизняні науковці називають також врахування психологічних аспектів її засвоєння, відхід від колективних, уніфікованих форм викладання, для чого пропонується викладачам мови знати і пропонувати студентам/учням різні прийоми освоєння мовного матеріалу.

Підсумовуючи коротко вищесказане щодо методики опанування ієрогліфічною писемністю, зазначимо, що значна увага приділяється сприйняттю ієрогліфічних образів, розпізнаванню їх смислів (значень), запам'ятовуванню та мотивованому адекватному використанню на письмі та при читанні. Ми, слідом за І. Кочергіним, Ю. Молотковою, В. Резаненком, У.Стрижак та іншими, розділяємо позицію, згідно якої ефективність засвоєння суб'єктами навчання ієрогліфічної писемності значною мірою залежить від врахування психологічного компоненту, зокрема – індивідуальних особливостей пам'яті, мисленнєвої діяльності, мотивації, навченості тих, хто вивчає мову. У той же час, у наукових дослідженнях, на наш погляд, мало уваги приділено вивченню більш широкого формату когнітивних процесів, що беруть участь у опрацюванні та засвоєнні цього виду писемності суб'єктами навчання. З урахуванням цього, нами вважається перспективним дослідження тих когнітивних процесів, що задіяні у формуванні образу ієрогліфу як базової одиниці писемності східних мов, та індивідуальних когнітивних стратегій засвоєння студентами усїєї сукупності системи ієрогліфічної писемності. Універсальним форматом засвоєння ієрогліфічної писемності студентами мовного вишу, нами був обраний візуально-семантичний образ графічних одиниць японської писемності, структурний аналіз якого та методи дослідження буде представлено у наступних наших публікаціях.

Список використаних джерел

1. Гурин М.В. Особенности методологии социально-философского анализа коммуникативных возможностей китайской иероглифики // Общество и право / М.В. Гурин. – 2013. № 2 (44). – С. 264-268.
2. Катышев П.А. Мнемотехнические приемы в изучении китайской иероглифики [Электронный ресурс] / П.А. Катышев, Е.А. Мартемьянов. – Режим доступа до статті: <http://cyberleninka.ru/article/n/mnemotekhnicheskie-priemy-v-izuchenii-kitayskoy-ieroglifiki>
3. Кочергин И.В. Очерки лингводидактики китайского языка. / И.В. Кочергин. – Издание второе, испр. и доп. серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация: золотая серия. – М. : АСТ. Восток-Запад. 2006. – 192 с.
4. Лагер Н.Б. Структурные особенности китайского иероглифического письма как объекта обучения студентов языкового вуза. [Электронный ресурс] / Н.Б. Лагер. – Режим доступа до статті: <http://www.vestnik-mgou.ru/Articles/Doc/8419>
5. Луся Ван, Старостина С.П. Китайско-русский учебный словарь иероглифов. Изд. 2-е, испр. и доп. / Ван Луся, С. П. Старостина. – М. : Восточная книга, 2013. – 368 с.
6. Молоткова Ю.В. Обучение иероглифическому письму студентов языкового вуза (китайский язык): автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (иностранные языки)» / Ю.В. Молоткова. – Минск, 2014. – 27с.
7. Паюсов Е.И. Методика обучения иероглифике. /Е.И. Паюсов. Дисс. канд. филол. наук. – М., 1954. – 241с.
8. Пирогов В.Л. Роль ієрогліфів у концептуалізації мовної картини світу японців/ Мовні і концептуальні картини світу. Сб. статей (вип. 45). / В.Л. Пирогов. – К. : КНУ ім. Т.Г. Шевченка, 2013. – С. 90-94.

9. Проваторова О.Н. Проблема образа и семантики ранних китайских иероглифов. [Электронный ресурс] / О.Н. Проваторова. – Режим доступа до статті: <https://elibrary.ru/item.asp?id=21451538>.
10. Резаненко В.Ф. Психолінгвістическіе механизмы восприятия иероглифических знаков : дисс. канд. филол. наук / КГУ ім. Т.Г.Шевченка. – К., 1978. – 162 с.
11. Стрижак У.П. Система обучения иероглифической письменности : Японский язык : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ульяна Петровна Стрижак. – М., 2005. – 155с.
12. Талышханов А. Путь бесхвостой птицы, или эффективный метод запоминания знаков японской письменности / А.Талишханов. – [Электронна версія] – Доступ: <http://padaread.com/?book=37875>
13. Халимова А.В. Обучение иероглифике китайского языка с использованием методов эффективного запоминания информации / А.В. Халимова // Современные концепции научных исследований. №4 (13). Часть 6. – М. : Евразийский союз ученых, 2015. – С. 16-18.
14. Янь Кай. Отражение образа мира во внутренней форме иероглифического письма // Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей / Отв. ред. В.В. Красных, А.И. Изотов / Кай Янь. – М. : МАКС Пресс, 2012. – Вып. 45. – С.77-86.
15. Allen J.R. Why Learning To Write Chinese Is a Waste of Time: A Modest Proposal / Foreign Language Annals Univ. of Minnesota, 2008. Vol. 41. №. 2. – P. 237–251.
16. Rowley M. Kanji. Pictographix. – Berkeley, California, 1992. – 216 p.

References translated and transliterated

1. Gurin M.V. (2013). Osobennosti metodologii social'no-filosofskogo analiza kommunikativnyh vozmozhnostej kitajskoj ieroglifiki [Peculiarities of the methodology of socio-philosophical analysis of the communicative capabilities of Chinese hieroglyphics]. Obshchestvo i pravo – Society and Law, № 2 (44), 264-268.
2. Katyshev P.A. (2015). Mnemotekhnicheskie priemy v izuchenii kitajskoj ieroglifiki [Mnemotechnical techniques in the study of Chinese hieroglyphics]. Retrieved from: <http://cyberleninka.ru/article/n/mnemotekhnicheskie-priemy-v-izuchenii-kitajskoj-ieroglifiki>
3. Kochergin I. V. (2006) Oчерки lingvodidaktiki kitajskogo jazyka. / [Essays on the linguodidactics of the Chinese language]. Moscow: AST. East-West
4. Lager N. B. Strukturnye osobennosti kitajskogo ieroglificheskogo pis'ma kak ob'ekta obuchenija studentov jazykovogo vuza. [Structural features of Chinese hieroglyphic writing as an object of teaching students of a language university]. Retrieved from: <http://www.vestnik-mgou.ru/Articles/Doc/8419>
5. Lusja Van, Starostina S.P. (2013). Kitajsko-russkij uchebnyj slovar' ieroglifov. [Sino-Russian dictionary of hieroglyphs]. Moscow: The Oriental Book. 368
6. Molotkova Ju.V. (2014). Obuchenie ieroglificheskomu pis'mu studentov jazykovogo vuza (kitajskij jazyk) [Training hieroglyphic writing of students of a language high school (Chinese)]. Candidate's thesis. Minsk
7. Pajusov E.I. (1954). Metodika obuchenija ieroglifike. [Methods of teaching hieroglyphics]. Candidate's thesis. Moscow
8. Pirogov V.L. (2013). Rol' ieroglifiv u konceptualizacii movnoї kartini svitu japoncev [Rol' ieroglifov v konceptualizacii jazykovoj kartiny mira japoncev]. Jazykovye i konceptual'nye kartiny mira. Sb. statej (vip. 45) – Sat. Articles (v. 45), 90-94
9. Provatorova O.N. (2014). Problema obraza i semantiki rannih kitajskih ieroglifov. [The problem of the image and semantics of the early Chinese characters]. Retrieved from: <https://elibrary.ru/item.asp?id=21451538>
10. Rezanenko V.F. (1978). Psiholingvisticheskie mehanizmy vosprijatija ieroglificheskikh znakov [Psycholinguistic mechanisms of perception of hieroglyphic signs]: Candidate's thesis. Kiev : KGU im. T.G.Shevchenka
11. Strizhak U.P. (2005). Sistema obuchenija ieroglificheskoi pis'mennosti : Japonskij jazyk [Learning system for hieroglyphic writing: Japanese]: Candidate's thesis. Moscow
12. Talyshhanov A. (2003). Put' beshvostoj ptichki, ili jeffektivnyj metod zapominanija znakov japonskoj pis'mennosti. [The path of the tailless bird, or an effective method of memorizing the signs of Japanese writing]. Retrieved from: <http://padaread.com/?book=37875>
13. Halimova A.V. (2015). Obuchenie ieroglifike kitajskogo jazyka s ispol'zovaniem metodov jeffektivnogo zapominanija informacii [Teaching the hieroglyphics of the Chinese language using methods of effective information storage]. Sovremennye koncepcii nauchnyh issledovanij. – Modern concepts of scientific research, №4 (13), chast' 6, 16-18
14. Jan' Kaj. (2012). Otrazhenie obraza mira vo vnutrennej forme ieroglificheskogo pis'ma [Reflection of the image of the world in the internal form of a hieroglyphic writing]. Jazyk, soznanie, kommunikacija – Language, consciousness, communication, vyp. 45, 77-86
15. Allen J.R. Why Learning To Write Chinese Is a Waste of Time: A Modest Proposal / Foreign Language Annals Univ. of Minnesota, 2008. Vol. 41. №. 2. – P. 237–251.
16. Rowley M. Kanji. Pictographix. – Berkeley, California, 1992. – 216 p.